

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1383/2017. számú ügyben

Előadók:

dr. Izsó Krisztina
dr. Kozicz Ágnes
dr. Rostás Rita
dr. Sárközy István

A látogatás helyszíne:

Baranya Megyei Bóly-Görcsöny Egyesített Szociális Intézmény

2017.

**Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1383/2017. számú ügyben**

Előadó: dr. Izsó Krisztina

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében, annak „*célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól*”.

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint – az 1. cikkben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében – valamennyi „*részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében*”.

Magyarországon 2015. január 1-jétől nemzeti megelőző mechanizmusként az alapvető jogok biztosa jár el, aki az említett feladatainak teljesítése során a fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és alapvető joggal összefüggő visszasság hiányában is rendszeresen vizsgálja.¹

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontjában biztosított jogkörömben eljárva, amely szerint a nemzeti megelőző mechanizmus feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatom, látogatást tettem a Baranya Megyei Bóly-Görccsöny Egyesített Szociális Intézményben (a továbbiakban: Intézmény).

1.1 A látogatás helyszínének kiválasztása

Az ENSZ Kínzás Elleni Bizottság által elfogadott 2. számú általános kommentár² kiemeli, hogy a részes államoknak meg kell tiltaniuk, meg kell előzniük és orvosolniuk kell a kínzást és rossz bánásmódot többek között olyan intézményekben, amelyek gyermekek, időskorúak, mentálisan beteg vagy fogyatékossgal élő személyek számára nyújtanak ellátást. A Kínzás és Más Kegyetlen, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetés Megelőzési Albizottsága (a továbbiakban: Megelőzési Albizottság) Hatodik éves jelentésében³ úgy foglalt állást, hogy a Jegyzőkönyv 4. cikke szerint a nemzeti megelőző mechanizmusok hatáskörébe tartozó látogatási helyek fogalmát tágan kell értelmezni, mely magában foglalja többek között a pszichiátriai intézményeket és a szociális ellátást nyújtó intézményeket is. Manfred Nowak, az ENSZ kínzás elleni küzdelemmel foglalkozó különleges jelentéstevője (2004 – 2010) időközi jelentésében⁴ arra hívta fel a nemzeti kínzás-megelőző mechanizmusokat, hogy rendszeresen ellenőrizzék azokat az intézményeket, ahol fogyatékossgal élő személyek tartózkodhatnak, mint például a szociális ellátást nyújtó intézményeket.

Az Intézmény meglátogatását az alapvető jogok biztosának 3/2014. (IX. 11.) számú utasításával felállított, a nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak ellátását segítő Civil Konzultációs Testület (CKT) indítványozta.

¹ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés

² CAT/C/GC/2, 24 January 2008, 15. pont

³ CAT/C/50/2., 23 April 2013, 67. pont

⁴ A/63/175., 28 July 2008, 75. pont

1.2 A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. pontjának értelmében az államnak a nemzeti megelőző mechanizmus látogatásait bármely, a joghatósága és ellenőrzése alatt álló helyen lehetővé kell tennie, ahol embereket valamely hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával a személyes szabadságuktól megfosztják vagy megfoszthatják. A 4. cikk 2. pontja szerint szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.

Tekintettel arra, hogy a Baranya Megyei Bóly-Görccsöny Egyesített Szociális Intézményben élők a Jegyzőkönyv 4. cikkében meghatározott szabadságelvonás alatt állnak, ezért az Intézmény vizsgálata a nemzeti megelőző mechanizmus hatáskörébe tartozik.

Az Intézmény fenntartója a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság.

1.3 Az érintett alapvető jogok

- *Az élethez és az emberi méltósághoz való jog:* Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg. [Alaptörvény II. cikk]
- *A kínzás és az embertelen, megalázó bánásmód tilalma:* Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani. [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés]
- *A személyes szabadság és biztonság:* Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. [Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdés]
- *A magánélet tisztelőben tartásához fűződő jog:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tisztelőben tartsák. [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés]
- *Tulajdonhoz való jog:* Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés]
- *Törvény előtti egyenlőség:* A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. [Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdés]
- *Védelemhez és gondoskodáshoz való jog:* Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés]
- *Szociális biztonsághoz való jog:* Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult. [Alaptörvény XIX. cikk (1) bekezdés]
- *Egészséghez fűződő jog:* Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. [Alaptörvény XX. cikk]
- *Panasztétel joga:* Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez. [Alaptörvény XXV. cikk]
- *Választás és választhatóság:* Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választó és választható legyen. Nem rendelkezik választójoggal az, akit bűncselekmény elkövetése vagy belátási képességének korlátozottsága miatt a bíróság a választójogból kizárt. [Alaptörvény XXIII. cikk (1) és (6) bekezdés]

1.4 Az alkalmazott jogszabályok, állásfoglalások, iránymutatások

Nemzeti jog

- Magyarország Alaptörvénye;
- 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről (a továbbiakban: Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya)
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.);
- az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye);
- a Strasbourgban, 1987. november 26-án kelt, a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló európai egyezmény kihirdetéséről szóló 1995. évi III. törvény;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1988. évi 3. törvényerejű rendelet;
- a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezmény Fakultatív Jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. törvény (a továbbiakban: OPCAT);
- a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló Egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 2007. évi XCII. törvény (a továbbiakban: CRPD);
- a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.);
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény (a továbbiakban: Eütv.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);
- a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet (a továbbiakban: SzCsM rendelet);
- a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SzCsM rendelet;
- a gondozási szükséglet, valamint az egészségi állapoton alapuló szociális rászorultság vizsgálatának és igazolásának részletes szabályairól szóló 36/2007. (XII. 22.) SZMM rendelet;
- a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról szóló 9/2000. (VIII. 4.) SzCsM rendelet;
- a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet.

Nemzetközi jog

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája

1.5 A látogatás módszere

A nemzeti megelőző mechanizmus alapvető feladata, hogy a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából az OPCAT 4. cikke szerinti fogvatartási helyeken a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot vizsgálja.

A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítése körében személyesen és munkatársaim útján is eljárhatok. Felhatalmazott munkatársaim az Intézményben előzetes bejelentés nélkül, két napig tartó látogatást tettek. A látogatócsoport tagjai végigjárták az Intézmény helyiségeit. Az elhelyezés körülményeinek megfigyelése során különösen az alábbiakra voltak tekintettel:

- az épületek és helyiségek állapota az ellátottak biztonsága és szükségletei szempontjából,
- személyes higiéné biztosítása,
- orvosi ellátás.

A látogatócsoport tagjai az ellátottakra vonatkozó dokumentációba betekintettek, és a kért iratokról fénymásolatot kaptak.

Munkatársaim az Intézmény személyzetének tagjait és az ellátottakat bizalmas körülmények között meghallgatták, viselkedésüket megfigyelték, különös tekintettel az alábbiakra:

- bánásmód általában,
- kapcsolattartás a külvilággal,
- kommunikáció és konfliktuskezelés,
- panaszkezelés.

A személyes meghallgatások a személyzet tagjaival folytatott interjúk formájában, előzetesen kidolgozott, iránymutatásként szolgáló kérdéssor alapján valósultak meg. Az ellátottakkal az állapotuktól függően, ahhoz igazodóan lehetett kontaktust teremteni.

A látogatás vezetője: dr. Izsó Krisztina jogász

A látogatás résztvevői: dr. Kozicz Ágnes jogász
dr. Rostás Rita pszichológus
dr. Sárközy István jogász
Bartucz Zsolt dietetikus, külső szakértő

A látogatás időpontja: 2016. november 8-9.

2. Tényállás és megállapítások

2.1 Az Intézmény alapadatai

A Baranya Megyei Bóly-Görcsöny Egyesített Szociális Intézmény a látogatás évében ünnepelte fennállásának 60. évfordulóját. Az Intézmény a megalapítását követően először gyermekotthonként működött. Mivel a gyermekek időközben felnőtté váltak, az Intézmény már felnőttkorú fogyatékossgal élő személyeket is fogad.

Az Intézmény Bóly városban, menetrend szerint közlekedő autóbusszal megközelíthető. A buszmegálló a kaputól mintegy 100 m távolságra található.

Az Intézmény költségvetési szerv. Közfeladatként biztosítja az olyan fogyatékossgal élő személyek tartós bentlakásos ellátását, akiknek oktatására, képzésére, valamint gondozására csak intézményi keretek között van lehetőség. A fogyatékos kiskorúak esetén külön feladat az ápolás és gondozás mellett a korai fejlesztés biztosítása, továbbá az iskolai tanulmányok folytatásának segítése. Az Intézmény továbbá ápoló-gondozó célú lakóotthoni ellátást is nyújt, amely az

életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, kísérő támogatás mellett az ellátott önálló életvitelének fenntartására, illetve elősegítésére irányul, a komplex szükségletfelmérés alapján. Az Intézményhez tartozó két másik otthonban gondozási szükséglettel rendelkező időskorú személyek ellátása történik.

Az Intézmény Szakmai Programjában azt vallja, hogy „Elsődleges számunkra az emberi méltóság tisztelete, az együttműködésen alapuló személyes szolgáltatás, az egyén szükségleteire irányuló egymást segítő, építő tevékenység.”

2.2 Az ellátottak

2.2.1 Férőhelyek

Az Intézmény székhelye 235 ellátott elhelyezésére alkalmas. A látogatáskor az Intézményben 35 kiskorú, 200 nagykorú értelmi fogyatékos, illetve halmozottan sérült gyermekek, valamint felnőtt korú személyek ápolása, gondozása történik négy osztályon. Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő, különleges ellátást igénylő gyermekek ápolására, gondozására is van lehetőség.

Az Intézmény a székhelyén 3 pavilonban 4 ápolási egységet működtet: az A épületben (kastélyépület) 50, a hátsó épület emeletén lévő B osztályon (fekvő részleg) 60, az egyszintes épületben található C osztályon (gyerekosztály) 45, és a hátsó épület földszintjén lévő D osztályon (járóképes ellátottak) 80 személyt helyeztek el. A fejlesztőiskola a C épületben található.

Az Intézmény székhelyén kívül 3 lakóotthonában (telephelyek) 35 férőhelyen történik az ellátás. Az Eötvös utcai Lakóotthon 12 személy, a Rákóczi utcai Lakóotthon 12 személy, a Szent István utcai Lakóotthon 11 személy elhelyezésére alkalmas. A Kastélypark Otthonban 100, a Harmónia Otthonban (Keresztespusztán) 65 időskorú személyt tudnak ellátni. Külön gondozási csoportban történik a demencia körébe tartozó közepesúlyos vagy súlyos kórképet mutató személyek ellátása 29 férőhelyen. A látogatócsoport nem vizsgálta a lakóotthonokat.

2.2.2 Bekerülés, kikerülés

A Szocvtv. 94. §-ának (1) bekezdése szerint a személyes gondoskodást nyújtó intézményi jogviszony keletkezését a bíróság ideiglenes intézkedést tartalmazó végzése, a bírói ítélet, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek esetében a gyámhatóság határozata, valamint a személyes gondoskodás iránti kérelemtől dönteni jogosult személy intézkedése alapozza meg. A 94/A. § alapján az állam fenntartói feladatának ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv által fenntartott szociális intézmény esetén a személyes gondoskodás iránti kérelemtől az intézményvezető dönt.

Az ellátást igénybe vevővel kötött megállapodások határozatlan időtartamra szólnak. A szerződések tartalmazzák az Intézmény által nyújtott, teljes körű ellátást jelentő szolgáltatásokat: lakhatással összefüggő ellátás (bentlakás, fűtés, világítás, meleg víz), étkeztetés, szükség szerinti ruházat, egészségügyi ellátás, vagyontárgyak megőrzése, takarítás biztosítása, és az e szolgáltatások ellenében fizetendő térítési díj összegét.

Több esetben a megállapodást a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személy maga is aláírta (a gondnok, mint törvényes képviselő mellett), de olyan szerződés is volt az iratok között, ahol az ilyen szerződést csak a törvényes képviselő ellenjegyezte. Utóbbi esetben nincs nyoma az iratok között annak, hogy az ellátottnak az Intézménybe kerülésre vonatkozó szándékát feltárták-e.

Az Intézménybe történő bekerülés során, az ellátási szerződések megkötése kapcsán felhívom a figyelmet arra, hogy a Szocvtv. 94/C. § (2a) bekezdésének értelmében a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személyt a megállapodás megkötését megelőzően minden esetben meg kell hallgatni, és az elhelyezés során véleményét a lehető legteljesebb mértékben figyelembe kell venni.

A megállapodásokat a cselekvőképtelen kiskorúak esetén a szülő mint törvényes képviselő írta alá. A korlátozottan cselekvőképes kiskorúak Intézménybe kerülése esetén a megállapodást mind a kiskorú, mind szülője aláírta. A gyermekek elhelyezése során környezettanulmány készül, de a cselekvőképtelen kiskorúak elhelyezése esetén az iratok között nincs nyoma annak, hogy a gyermeket az elhelyezésre vonatkozóan meghallgatták-e. A gyermek körülményeinek és állapotának felmérésén túlmenően fel kell tárnai az Intézménybe kerülésre vonatkozó szándékát is.

A Gyermekjogi Egyezmény 12. cikke alapján az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítani kell azt a jogot, hogy minden őt érintő kérdésben szabadon nyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 12. számú, a gyermek meghallgatáshoz fűződő jogáról kiadott átfogó kommentárja az Egyezmény 12. és 2. cikkének összefüggésében hangsúlyozza, hogy a szerződő államoknak hatékony intézkedéseket kell tenniük annak érdekében, hogy minden gyermek számára biztosítsák azt a jogot, hogy véleményét szabadon kifejezze, és a véleményét figyelembe vegyék, tekintet nélkül (...) fogyatékoságára (...).⁵ A Bizottság 9. számú, a fogyatékosággal élő gyermekek jogairól szóló átfogó kommentárja felhívja az Egyezményben részes államok figyelmét a fogyatékosággal élő gyermekek meghallgatásának fontosságára az intézményi elhelyezésük során, figyelemmel arra, hogy ez a döntés kihatással van további életükre.⁶ A Gyermekjogi Egyezmény mint Magyarországon kihirdetésével a nemzeti jog részévé vált, és rendelkezései közvetlenül alkalmazhatók.

A gyermekeket Intézménybe kerülésük esetén, koruknak és érettségi fokuknak megfelelően, meg kell hallgatni, és véleményüket figyelembe kell venni. A gyermek meghallgatását, illetve véleményét dokumentálni kell.

A vezetőség elmondása szerint az ellátottak Intézményből történő kikerülésére a legritkább esetben volt példa. Mindössze néhány esetben fordult elő, hogy a szülők meggondolták magukat, és a fogyatékosággal élő gyermeküket egy héttel a bekerülés után hazavitték az Intézményből. Jellemzően az egykori gyermekotthonba még gyermekként bekerült, mára felnőtt- vagy időskorú ellátottak egész életüket itt töltötték/töltik.

2.2.3 Gondnokság, választójog

A látogatáskor az ellátottak közül egyetlen személy nem állt gondokság alatt. Tizen cselekvőképeséget korlátozó (régai Ptk. szerint), nyolcan a cselekvőképeséget részlegesen korlátozó, a többiek a cselekvőképeséget teljesen korlátozó gondnokság alatt álltak. A gondnokság alá helyezés kötelező felülvizsgálata iránti eljárások az új Ptk. szerint folyamatban voltak.

A legfiatalabb ellátott 3 éves volt.

Amikor az ellátottak nagykorúságának elérését észleli az Intézmény, a gyámhatóság automatikusan megindítja a gondnokság alá helyezési eljárást. Ha az ellátott hozzátartozója vállalja a gondnokságot, ő látja el a gondnoki tisztséget, egyéb esetekben hivatásos gondnokot jelölnek ki.

A nagykorúság elérésével automatikusan megindított eljárás a gondnokság alá helyezés iránt a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz fűződő joggal összefüggő visszacsátást okoz. A gondnokság alá helyezési eljárás megindítása előtt minden esetben mérlegelni kell annak szükségességét, illetve a támogatott döntéshozatal igénybe vételének lehetőségét, a cselekvőképeséget nem érintő támogató kirendelését.

Az egyik vizsgált eset dokumentumai szerint a Baranya Megyei Kormányhivatal Bólyi Járási Hivatal Hatósági és Gyámügyi Osztályát az Intézmény értesítette arról, hogy az ellátott betöltötte a 18. életévét, ügyei vitelében belátási képességének csökkenése miatt segítségre szorul, ezért gondnokság alá helyezése szükséges. A Kormányhivatal környezettanulmányt készített az Intézményben, majd ezt követően indította meg a gondnokság alá helyezési eljárást az ellátottal

⁵ CRC/C/GC/12, 20 July 2009, 75. pont

⁶ CRC/C/GC/9, 27 February 2007, 48. pont

szemben. A bírósági jegyzőkönyv tanúsága szerint az ítélet az alperes távollétében született meg, őt ügygondnok képviselte. A bíróság az ellátottat a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezte több ügycsoport (a társadalombiztosítási és szociális ellátással, valamint a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó jövedelemmel való rendelkezés, fiatal korára való tekintettel a családjogi nyilatkozatok tétele és örökösödési ügyek, bentlakásos szociális intézetben történő elhelyezéssel kapcsolatos jognyilatkozatok), ügycsoportok vonatkozásában, egyben kizárta a választójog gyakorlásából.

Annak a személyes megjelenésre idézett 18 éves ellátottnak, aki mozgásában semmilyen módon nem korlátozott, és képes a kommunikációra, a tárgyaláson való megjelenése indokolt lett volna azért, hogy a bíróság őt személyesen meghallgathassa. Az ellátottnak az Alaptörvény XXIV. cikkében biztosított, tisztességes eljárásához fűződő jogával, valamint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített, a jogállamiságból fakadó jogbiztonsághoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott, hogy az Intézmény nem biztosította számára a gondnokság alá helyezése iránti eljárásban a tárgyaláson való személyes megjelenést. Különösen indokolt lett volna ez, mert a bíróság az ellátottat – személyes meghallgatás nélkül – a választójog gyakorlásából is kizárta.

Egy másik gondnokság alá helyezési ügyben a bíróság az alperes számára írt idéző végzésbe foglalta, hogy amennyiben az alperes kommunikációra képtelen, vagy egészségi állapota miatt a tárgyaláson megjelenni nem tud, akkor – előzetes írásbeli kimentés, jelzés esetén – az idézésre megjelenni nem kell. Az idézés alapján az Intézmény vezetője tájékoztatta a bíróságot arról, hogy az ellátott járni nem tud, helyzetváltoztatásra képes. Beszélni nem tud, artikulátlan hangokat ad ki, beszédmegértése kétséges, kontaktus ritkán teremthető vele. Nem szobatiszta, öltöztetni, etetni kell. Önellátásra képtelen, folyamatosan segítséget és állandó felügyeletet igényel. Az Intézmény mindezek alapján levelében azt kérte a bíróságtól, hogy a tárgyalást az ellátott távollétében folytassa le.

Ezzel a kérelemmel kapcsolatban a vizsgálat alapvető joggal összefüggő visszásságot nem tárt fel.

Az intézményvezető becslése szerint mintegy 10%-os arányban tudnak az ellátottak elmenni a bíróság előtti meghallgatásra a gondnokságukat érintő peres eljárásban.

Az Intézmény vezetőségének tájékoztatása szerint a választások idején felajánlották részükre mozgóurna igénybevételét, de ezzel a lehetőséggel nem szoktak élni. Egyetlen olyan ellátott van, akit ilyenkor haza szoktak vinni, és a szülei elviszik szavazni. A vezetőség elmondása szerint más ellátott részéről mindezidáig nem merült fel olyan igény, hogy szavazni szeretne.

Az Alaptörvény XXIII. cikkében rögzített választójog minden nagykorú magyar állampolgárt megilleti, a választójog gyakorlásához nincs szükség kérelemre, azt hivatalból kell biztosítani.

A CRPD 12.⁷ és 29. cikke⁸ kapcsán a Fogyatékossgal élő személyek jogainak Bizottsága (CRPD Bizottság) záró észrevételeiben arra hívta fel Magyarországot, hogy minden fogyatékossgal élő személy számára – függetlenül attól, hogy gondnokság alatt áll-e, vagy sem – biztosítsa a választójog gyakorlásának lehetőségét.⁹

⁷ CRPD 12. cikk A törvény előtti egyenlőség

1. A részes államok újólá megerősítik, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személyként ismerjék el őket.

2. A részes államok elismerik, hogy a fogyatékossgal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a jog-, illetőleg cselekvőképesség.

3. A részes államok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.

4. A részes államok biztosítják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó valamennyi intézkedés, a nemzetközi emberi joggal összhangban, megfelelő és hatékony biztosítékokat tartalmaz a visszaélések megelőzésére. Az ilyen biztosítékok garantálják, hogy a cselekvőképesség gyakorlására vonatkozó intézkedések tiszteletben tartják a személy jogait, akaratát és választásait, összeférhetetlenségtől és indokolatlan befolyástól mentesek, arányosak és a személy körülményeire szabottak, a lehető legrövidebb időre vonatkoznak, továbbá hogy a hatáskörrel rendelkező, független és pártatlan hatóság vagy igazságügyi szerv rendszeresen felülvizsgálja azokat. A biztosítékok azzal arányosak, amilyen mértékben az adott intézkedések érintik a személy jogait és érdekeit.

5. E cikk rendelkezéseire figyelemmel a részes államok minden megfelelő és hatékony intézkedést megtesznek a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogának biztosítására a tulajdonhoz való joghoz és az örökléshez való joghoz, saját pénzügyeik ellenőrzéséhez, továbbá bankkölcsönhöz, jelzáloghoz és más pénzügyi hitelhez való egyenlő hozzáféréshez, illetve biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyeket önkényesen ne foszthassák meg vagyonuktól.

Az alapvető jogok biztosa az AJB-2449/2014. számú ügyben rámutatott, hogy a választójog érvényesülése azt a követelményt támasztja az állammal szemben, hogy biztosítsa gyakorlásának feltételeit és törvényben határozza meg annak módját, rendjét, valamint garanciáit. A választójog gyakorlásának biztosítása érdekében az államnak aktív magatartást kell tanúsítania. A jelentés kiemeli, hogy az Alkotmánybíróság megállapítása szerint az fogyatékossgal élő személyeket védő intézkedések meghozatala az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdéséből fakadó állami kötelezettség. A védelem hangsúlyozása azt jelenti, hogy az állam nemcsak az egyébként az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó alapjog-védelmi kötelességének kell, hogy eleget tegyen, hanem az esélyegyenlőség érdekében további intézkedések megtételére is köteles. A már meglévő intézkedésekkel szemben az Alaptörvénynek ezek a szakaszai – az egyenlőség végső alapját adó egyenlő emberi méltóságra tekintettel – azt a tartalmi követelményt állítják, hogy elő kell segíteni a rászorulóknak mielőbbi, teljes és másokkal (az arra rá nem szoruló személyekkel) egyenlő mértékű társadalmi részvételét.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény a mozgásában egészségi állapota vagy fogyatékossga, illetve fogvatartása miatt gátolt választópolgár részére biztosítja a mozgóurna kérelmezésének lehetőségét. A mozgóurna igénylését az ellátottak részére az Intézmény tudja megszervezni.

Az ellátottaknak az Alaptörvény XXIII. cikkében rögzített választáshoz fűződő jogának érvényesülését veszélyezteti, hogy az Intézmény a választások idején a mozgóurna lehetőségének igénybevétele útján azok számára sem biztosítja a szavazás lehetőségét, akiket a bíróság a választójog gyakorlásából nem zárt ki.

2.3 Személyzet

Az Intézmény székhelyén a 2016.09.30-i állapot szerint 150 engedélyezett álláshelyből 13 betöltetlen, amelyből 12 betöltetlen pozíció szakmai álláshelyet jelent az ápolást, gondozást igénylő ellátásban. 2016 szeptemberében egy szakmai és 3 funkcionális belépő munkatárs volt, ezzel egyidejűleg 2 szakmai és 4 funkcionális dolgozó távozott. Az Intézménynek nincs saját orvosa.

A 2016.10.31-i kimutatás szerint a tartós bentlakásos ellátás tevékenység keretében az Intézmény 98 szakmai és 41 funkcionális aktív státuszban foglalkoztatott munkavállalókat. A szakmai munkatársak beosztás szerint az alábbiak szerint oszlottak meg: két szociális munkatárs, 7 fejlesztő pedagógus, 3 szociális és mentálhigiénés munkatárs, egy mentálhigiénés munkatárs és fejlesztő pedagógus, két foglalkozás szervező, három mozgásterapeuta, két munkarehabilitáció-segítő, egy szociális ügyintéző.

⁸ CRPD 29. cikk A politikai életben és közéletben való részvétel

A részes államok másokkal azonos alapon garantálják a fogyatékossgal élő személyek számára politikai jogaik élvezetét, és vállalják, hogy

a) biztosítják, hogy a fogyatékossgal élő személyek másokkal azonos alapon, hatékonyan és teljes körűen vehessenek részt a politikai életben és a közéletben, közvetlenül vagy szabadon választott képviselőkön keresztül, beleértve a fogyatékossgal élő személyek jogát és lehetőségét a szavazásra és választathatóságra, többek között:

(i) annak biztosítása révén, hogy a szavazási eljárások, létesítmények és anyagok megfelelőek, hozzáférhetőek és könnyen érthetőek,

(ii) azáltal, hogy védik a fogyatékossgal élő személyeknek azon jogát, hogy a választásokon és népszavazásokon megfélemlítés nélkül, titkosan szavazhassanak, és hogy szabadon megválaszthatók legyenek, hogy ténylegesen tisztséget, kormány szintű közhivaltal viselhessenek, és hogy szükség esetén lehetővé teszik a segítő és új technológiák igénybe vételét,

(iii) azáltal, hogy garantálják a fogyatékossgal élő személyek, mint választók, szabad akaratnyilvánítását, továbbá e célból szükség esetén - saját kérésükre - lehetővé teszik, hogy a szavazás során egy általuk választott személy legyen segítségükre;

b) azáltal, hogy aktívan támogatnak egy olyan környezetet, amelyben a fogyatékossgal élő személyek ténylegesen és teljes körűen, hátrányos megkülönböztetés nélkül, másokkal azonos alapon vehetnek részt a közügyek irányításában, és hogy ösztönzik a közügyekben való részvételüket, beleértve:

(i) részvételüket az ország közéletével és politikai életével foglalkozó nem kormányzati szervezetek és egyesületek munkájában, valamint a politikai pártok tevékenységében és igazgatásában,

(ii) a fogyatékossgal élő személyek szervezeteinek alakítását és az azokhoz történő csatlakozást, azzal a céllal, hogy nemzetközi, nemzeti, regionális és helyi szinten képviseljék a fogyatékossgal élő személyeket.

⁹ Gurbai Sándor: A gondnokság alá helyezett személyek választójoga a nemzetközi jog, az európai regionális jog és a komparatív közjog tükrében, Pázmány Press, Budapest 2016, 57. o.

Az A osztályon 3 ápoló, 11 gondozó és 3 segédgondozó, a B osztályon 16 gondozó, egy segédápoló és két segédgondozó, a C osztályon az intézményvezető ápoló, egy ápoló, 15 gondozó és 3 segédgondozó, a D osztályon 3 ápoló, 19 gondozó és két segédgondozó dolgozik. A fejlesztő pedagógusok német-pedagógia szakos tanár, ének-zene tanár, gyógypedagógiai tanár, általános iskolai tanító, szociálpedagógus és testnevelő-edző diplomával rendelkeznek. Az ápolást, gondozást végző személyzet többsége szakképzettsége szerint szociális gondozó és ápoló, ápoló, egészségügyi gyermekotthoni gondozó, mentálhigiénés asszisztens. A segédgondozók többnyire általános iskolai végzettséggel rendelkeznek.

Az intézményben foglalkoztatott mozgásterapeuták és foglalkoztatás-szervezők létszáma nem éri el SzCsM rendelet 2. számú mellékletében a bentlakást nyújtó ápoló, gondozó otthon számára ajánlott létszámot.

A funkcionális létszám keretében az Intézmény egy műszaki előadót, egy bér és munkaügyi előadót, egy üzemeltetési vezetőt, két számviteli ügyintézőt, egy gazdasági ügyintézőt, 4 portást, egy élelmezésvezetőt, 4 szakácsot, 8 konyhalányt, egy varrónőt, 5 mosónőt, egy gépkocsivezetőt, egy géplakatost, egy gépszerelő karbantartót, 7 takarítónőt és 3 kertész szakmunkást foglalkoztat.

Az ápolók és gondozók 12 órás műszakban dolgoznak, reggel 7 órától este 19 óráig, illetve este 19 órától reggel 7 óráig. A nappali műszakban egyszerre 5-en vannak beosztva, éjjel 2-en látnak el éber ügyeletet.

Az ápoló személyzet tagjaival folytatott interjúk alapján a látogatócsoport tagjainak az volt a benyomása, hogy elhivatottan, nagy odaadással végzik munkájukat.

Több ápoló részéről előfordult a felnőtt korú ellátottak „gyerekek” néven nevezése az interjúk során. *Felhívom a figyelmet arra, hogy a felnőtt ellátottak számára lealacsonyító érzés lehet, ha „gyerekeknek” szólítják őket, ezért ezt a kifejezést kerülni kell.*

A betöltetlen álláspozíciók magas száma, a létszámhiány, és az ebből adódó elégtelen szolgáltatás az ellátottaknak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogával összefüggő, a gyermekek tekintetében az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében garantált, a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz.

Az Intézmény személyzetének munkáját kiegészíti, hogy az Intézményben működő fejlesztő iskolát a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ mohácsi tankerülete (KLIK) üzemelteti. Az iskolai részleg KLIK általi átvétele a dolgozók elmondása alapján zökkenőmentes volt, a fluktuáció nem növekedett emiatt. A jelenlegi munkatársak közül sokan már évekkal ezelőtt kezdtek el helyileg ugyanitt dolgozni.

2.4 Elhelyezés, tárgyi feltételek

A kastélyépületben lévő A osztályra belépve vizeletszagot lehetett érezni. Itt 3 férfi, és 4 női szoba található. A két nagyobb, 10-10 férfi ellátott elhelyezésére szolgáló szoba 48,84 m² és 43,55 m² nagyságú. Itt kihúzható ágyon alszanak az ellátottak. A kétágyas, 6,2 m² nagyságú szobát alvószobaként használják. Ebben a szobában a szekrény és a fal közötti területen vastag pókháló lógott (ld. 7. számú kép). A női szobák 10 ágyasok, és 49,49 m², illetve 43 m² alapterületűek.

A férfi és a női részlegen egyaránt 2-2 WC, és egy fürdő helyiség található káddal, zuhanyzóval. A fürdőkben mosógépek és ruhaszárítók is vannak.

Az ellátottak látogatóikat a bejárat mellett található, nyitott előtérben elhelyezett kanapén tudják fogadni.

Az Intézmény A osztályán, a kastélyépületben a bejárat mellett található nyitott előtérben elhelyezett kanapé nem alkalmas a látogatók fogadására és velük meghitt légkör kialakítására. A látogatók fogadásának céljára megfelelően kialakított szoba hiánya a kastélyépületben az ellátottaknak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított, kapcsolattartáshoz fűződő jogukkal kapcsolatos visszásságot okozott.

A kastélyépület emeletén egy előadóterem, és egy kisebb foglalkoztató helyiség található.

A kastélyépület felületes tisztasága, a nem megfelelő szellőztetés az ellátottaknak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozott.

A B és D osztály elhelyezésére az Intézmény egy másik épülete szolgál. A földszinten lévő D osztályon a járni képes ellátottak kerültek elhelyezésre. Itt, az épület bal szárnyában – a férfi részlegen – 3 db 12,14 m² alapterületű kétágyas, egy 11 ágyas, és egy 9 ágyas szoba található. Ezekhez a szobákhoz 3 WC helyiség és egy fürdőszoba tartozik. Az említettekén kívül van még 2 db, 61 m²-es 9 ágyas szoba zárható szekrényekkel. Az épületbe belépve jobbra a női rész található, egy hétágyas és egy 9 ágyas szobával. A két szobához közös fürdő tartozik, közepén raktárhelyiség és étkező található. A folyosón távolodva még két, egy 8- és egy 7 ágyas szoba van.

A folyosón lévő falújság előtt egy paravánt helyeztek el, ami több hirdetményt eltakart, többek között az ellátottjogi képviselő elérhetőségét is (ld. 8. számú kép).

Ezen a szinten van két foglalkoztató helyiség, az ún. „babaházak”, az egyiket zeneszobának, a másikat általános foglalkoztatónak használják.

A látogatók fogadására a földszinti lépcsőforduló alatt, társalgószerűen elhelyezett fotel és sarokkanapé szolgál. Az ellátottak emellett az épület társalgónak berendezett szobájában is együtt tudnak lenni a látogatóikkal.

Az emeleten található B osztályon 5 szoba van, ezek 11-12 ágyasok, és főleg olyan ellátottak élnek itt, akik nem tudnak felkelni. Az épület kialakítása akadálymentes, lift van. Mindkét szárnyon a teraszra rámpán keresztül lehet kijutni. Két nagyobb szobából közös fürdő- és WC helyiség nyílik. A szinten két kisebb szoba is van, ezekhez saját fürdő és WC tartozik.

A folyosó egyik végén matracokkal, szobabiciklivel, bordásfallyal, bokszsákkal, elliptikus trénerrel felszerelt tornaszoba volt. A másik szárnyon egy üres helyiség található, itt bójákat tettek le, amiket meg tudtak kerülni a kerekesszékekkel közlekedő ellátottak.

A gyerekek elhelyezését biztosító C osztály egy külön földszintes épületben van. Itt 5 szoba található, külön fiú- és lányszobák. Az 5 szobából 3 szobában járni nem képes ellátottak élnek. Az egyik lányszoba igen zsúfolt, egy emeletes ágy és két egyszemélyes ágy található 11 m²-en.

A közös nappali tartózkodásra nagyméretű szobák állnak rendelkezésre, külön a lányok, a fiúk, és a kicsik részére. Ezekben a szobákban kanapék, asztalok és székek, a kicsik számára rácsos ágyak találhatóak. Külön szobájuk van a speciális ellátást igénylő gyermekeknek. Ők 8-an vannak egy szobában, 3 évestől 16 éves korig. A szobák a folyosóról nyílnak mindkét irányban, a folyosó végén található a fürdő rész, itt két WC helyiség, egy mosdó, egy zuhanyzó (ezt nem használják), és egy kád van. Az épület másik felén található a matracokkal, sporteszközökkel, bordásfallyal, labdákkal felszerelt tornaszoba. A fényterápiás vízágyon tudnak pihenni a gyerekek, a foglalkoztató szobában pedig masszázsfotel segíti a kikapcsolódást. Az épületben van egy teakonyha is a fejlesztő pedagógusok részére. Néhány helyiség „osztályteremként” funkcionál, interaktív táblával felszerelve.

Ehhez az épülethez külön belső, zárt udvar tartozik, ahol biztonságosan játszhatnak a gyerekek.

Az Intézmény parkjában játszótér, fekvőhinta, a mozgáskorlátozottak részére kerekesszékekkel használható hinta található. A nyári időszakban két medence áll az ellátottak rendelkezésére. A meleg vízzel feltölthető kisebb pancsolót a kicsik, a fészített víztükrű medencét a nagyobbak használják.

Az Intézményben összesen 22 fürdőkád, 11 zuhanyzó és 35 WC található.

Az SzCsM rendelet 41. §-ának (1) bekezdése szerint a bentlakásos intézményben biztosítani kell a napi huszonnégy órás szolgáltatást, a folyamatos működéshez szükséges személyi és tárgyi feltételeket. A (2) bekezdés szerint a bentlakásos intézményben ki kell alakítani

- a) az éjszakai és nappali tartózkodásra (lakhatás),
- b) a személyi tisztálkodásra,
- c) az étkezésre,
- d) az intézmény jellege szerinti közösségi együttlétre, tevékenységre (pl. társalgó, könyvtár, foglalkoztató, kápolna, imaterem), valamint mentális gondozásra,
- e) az egészségügyi ellátás céljára (pl. orvosi szoba, betegszoba),
- f) gondozási egységeként legalább húsz négyzetméter alapterületű közösségi együttlétre,
- g) a látogatók fogadására

szolgáló helyiséget.

Az SzCsM rendelet 41. §-ának (4) bekezdése alapján a bentlakásos intézmény akkor alkalmas gondozási feladatok ellátására, ha

a) a lakószobában egy ellátottra legalább hat négyzetméternyi lakóterület,

b) tíz ellátottra legalább egy fürdőkád vagy zuhanyzó, valamint nemenkénti illembely

jut és biztosított a folyamatos fűtés- és melegvíz-szolgáltatás. Az SzCsM rendelet 42. §-ának (1) bekezdése szerint a bentlakásos intézményi lakószobában legfeljebb négy személy helyezhető el. Négyél több személyt egy lakószobában csak kivételesen indokolt esetben, valamint soron kívüli elhelyezésre vonatkozó igény esetén lehet elhelyezni. A (2) bekezdés szerint házaspárok (élettársak) elhelyezésére külön lakószobát kell biztosítani.

Az Intézményben a jogszabályban előírt, egy főre jutó hat négyzetméter lakótér a szobák mérete és a szobákban elhelyezett ellátottak száma alapján több lakószobában volt biztosított. A szobák túlszűfoltak, a bennük elhelyezett akár 9, 10, 11 vagy 12 ágy mellett szabad lakó- és mozgástér gyakorlatilag alig jutott az ellátottaknak és látogatóiknak. A nappali tartózkodás céljára szolgáló szoba biztosítása a közös élettért jelenti, de nem helyettesítheti az egyes ellátottak számára szolgáló személyes mozgástér szükségét. A zsúfoltság, az ellátottak kicsi mozgástere, a sokágyas szobák kialakítása az ellátottaknak az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszaállást okozott.

Az ellátottak szobáiban feltűnően kevés volt a személyes tárgy. A polcok üresek, vagy néhány plüss állat volt rajtuk (ld. 4. számú kép). Az egyik polcon lehangoló látványt nyújtott egy letört fejű baba (ld. 3. számú kép). Az egyik gondozónő megállapítása szerint a lakók behozhatnak kisautót, játékot, de legtöbbjüknek „nincs rá igénye, ami összefügghet az értelmi szinttel is”.

Az ellátottak magán- és intimszférája a kisméretű saját élettér mellett azáltal is sérül, hogy nincsenek személyes tárgyaik. A személyes környezet hiánya az ellátottaknak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltóságához fűződő jogával összefüggő visszaállást okoz.

2.5 Étkezés

Az Intézmény ebédlőjében étkeznek azok az ellátottak, akik képesek önállóan enni. A többiek a saját szobájukban – aki tud, asztalnál – étkezik. Volt olyan ellátott, akit etetni, vagy szondával táplálni kellett.

Az ellátottak számára alap étrend, vagy többféle speciális étrend keretében napi ötszöri étkezés biztosított. A normál étrend reggelire és tízóraitra félbarna vagy teljes kiőrlésű kenyér, margarin, sajt, felvágott, virsli, esetleg sárgarépa vagy gyümölcspüré, és a legtöbb esetben citromos tea. Ebédre mindig van leves, és valamilyen húsetel (esetleg máj vagy hal), vagy tésztaétel. Az uzsonna és a vacsora hideg étel, ismét kenyér vagy zsemle, sajt, felvágott, joghurt, gyümölcs vagy befőtt. Az alap étrend naponta átlagosan 2500 kalóriát (kb. 100 g fehérjét, 50 g cukrot, 300 g szénhidrátot és 5 g zsírt) tartalmaz, ebből az ebéd mintegy 1000-1200 kalóriát jelent.

Az energiaszegény étrend naponta átlagosan 2000 kalóriát tartalmaz, és több esetben helyettesíti teljes kiőrlésű kenyér vagy rozskenyér a fehér liszttel készült termékeket. A diabetikus étrend mindössze 1500-2000 kalóriát tartalmaz, a tejtermékek és a tea is diabetikus összetételűek. A fehérjeszegény (PKU) étrend étlapján több gyümölcs és zöldség szerepel, és valamennyi ételt a fehérje diéta figyelembevételével készítik el. A fentiekén kívül választható normál pépes, gluténmentes pépes, epe-májkimélő, tejmentes, illetve tej-tojás-szója mentes, laktózmentes, natív cukor mentes, és kötött szénhidrát tartalmú cukorbeteg étrend is.

Az Intézménynek saját főzőkonyhája, az egyes osztályokon külön tálaló konyha van. A gluténmentes és PKU diétához szükséges pékárut helyben sütik. A diétás ételeket külön szakács készíti.

Az egyéni táplálásra szoruló ellátottak részére a megfelelő tápanyagtartalomra ügyelve, saját étrendet állítanak össze napi rendszerességgel.

A látogatócsoport az élelmezéssel kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszaállásra utaló körülményt nem észlelt.

2.6 Orvosi ellátás, mozgásterápia, gyógyszerek szedése

Az Intézmény nem alkalmaz főállásban orvost. Az intézményvezető elmondása szerint az állásra pályázatot nem tesznek közzé, mert remény sincs arra, hogy a státuszt be tudnák tölteni. A felnőtt lakókat az Intézményben naponta rendelő orvos a háziorvosi rendszer keretein belül látja el, illetve a 14 éves kor alatti gyerekeket megbízási szerződés alapján kezeli. Általános vizit nincs, de az orvos folyamatosan látja, ellenőrzi az összes ellátottat. Pszichiáter hetente egy alkalommal, ortopéd orvos és fogorvos havonta egyszer, neurológus szükség szerinti gyakorisággal látogat az Intézménybe.

Jellemző az ellátottnál a mozgáshiány, amin a masszázsz, gyógytorna, a mozgásterapeuták által irányított fejlesztő foglalkozások tudnak segíteni. Az egyik torna helyiségben van vízágy, és fényterápiát is alkalmaznak.

Az Intézmény lakói körében az általános veszélyeztettség miatt gyakrabban fordulnak elő akár mindennapos megbetegedések is. Gyakoriak a felső- és alsó légúti panaszok, a mozgásszegény életmód miatt a gyomor- vagy bélrendszeri rendellenességek (hasmenés, székletürítési zavarok). Néhány lakó cukorbeteg, náluk az ápolók rendszeresen ellenőrzik a vércukor-szintet. Magas vérnyomás, pajzsmirigy megbetegedés is előfordul.

Az ellátottak az orvos rendelése alapján szednek gyógyszereket. Az ellátottak által szedett gyógyszerek között antiepileptikum, antipszichotikum, szorongásoldó, gyomorfekély kezelésére való, hányinger elleni, izmok kóros merevségének kezelésére szolgáló készítmények vannak. Egy ellátott átlagosan 2-3 féle gyógyszert szed, és nagy többségük inkontinencia termékeket is használ.

A látogatócsoport egyik tagja tanúja volt annak, hogy az inkontinencia miatt átázott ruhanemű cseréjét a gondozó nem végezte el azonnal. Olyan eset is előfordult, hogy egy meztelenül sétálgató ellátottat a gondozó azért nem öltöztetett fel, mert „minek, úgymint levetkőzik”.

Az ellátottak állapotukból eredő kiszolgáltatottsága esetén a nem kellő időben történő intézkedés, vagy a megfelelő gondoskodás elmaradása, összefüggésben a 2.3 pontban írt létszámbiánnal is, az ellátottnak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltóságához való jogával, a III. cikk (1) bekezdése szerinti megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszasságot okoz.

Minden osztályon vannak férfi ápolók is, akik a férfi ellátottak mellé vannak beosztva. A fürdetést többnyire azonban a női ápolók végzik. A férfi ellátottakat is nők fürdetik.

Az férfi ellátottnak rendszerint női ápolók által történő fürdetése szemérem sértő lehet, és veszélyezteti az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltóságához fűződő, valamint az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése szerinti megalázó bánásmód tilalmához való jog érvényesülését.

2015 nyarán szalmonella-fertőzést mutattak ki az Intézményben.

A látogatás idején az ellátottak egy csoportját érintő MRSA fertőzés volt jelen. 2016 őszén kezdődött a betegség, néhány lakónál piros, kemény duzzanattal járó bőrelváltozás lépett fel, majd kimutatható volt a fertőzés (Staphylococcus aureus baktérium). A betegséget célzott antibiotikum útján kezelték, és fokozottan ügyeltek a higiéniai szabályok betartására. A tüneteket mutató ellátottak részére elkülönítettek 3 kétágyas, egy 11 ágyas, és egy 9 ágyas szobát, az ápoló személyzet speciális védőruhában végezte a fertőzött környezetben gondozott lakók ellátását.

2016-ban a látogatás időpontjáig 3 haláleset történt.

A látogatócsoport megállapítja, hogy a nagyszámú, járni nem tudó, helyzetváltoztatásra képes ellátott intenzív és rendszeres mozgásterápiát igényel ahhoz, hogy mozogni tudjon, és életfunkciói megfelelően működjenek. Ehhez a meglévőnél nagyobb számú mozgásterapeuta foglalkoztatása szükséges. Indokolt lenne továbbá, hogy az Intézmény saját orvost foglalkoztasson.

2.7 Foglalkoztatás az iskola és a szociális ellátás keretein belül

A gyerekeket csoportban vagy egyénileg fejlesztik. Azokkal a gyerekekkel, akiknek az állapota lehetővé teszi a csoportban történő foglalkoztatást, a fejlesztő pedagógusok négy

csoportban foglalkoznak. A foglalkozásokon „bejáró” gyerekek is részt vesznek, akik nem ennek az intézménynek az ellátottjai. Ők 8 és 15 óra között tartózkodnak az otthonban.

A fejlesztő foglalkozások órarend szerint történnek. A heti órarend képekkel, az ellátottak számára is értelmezhető formában jelenik meg a faliújságon.

Az órák között a szűkebb-tágabb környezet megismerése, mozgásfejlesztés, játék- és szabadidős tevékenység, ábrázolás, az önálló tevékenység (kézmosás, fogmosás) tanulása egyaránt szerepel. A foglalkozásokon évszakhoz és ünnepekhez kötött témák szerint haladnak. 2016 szeptemberében az őszi gyümölcsökről, októberben a zöldségekről tanultak, megfigyelték a természetet, október 6-án megemlékeztek az aradi vértanúkról. Novemberben mézeskalácssütés, a Márton-napi népszokások megismerése került napirendre, decemberben Mikulás ünnepséget tartottak és a karácsonyi ünnepségre készülődtek. 2017 januárjára a párkapcsolatokról történő beszélgetést, és a téli természet szépségeinek, a madarak etetésének megfigyelését, a vitaminok forrásainak megismerését tervezték. 2017 februárjának napirendjén a farsangi készülődés, és a busójárás történetének felelevenítése szerepelt. A csoportos foglalkozások délig tartanak, ezt követi az „etetésterápia”, amikor mindkét – az oktatási és a szociális – intézmény valamennyi munkatársa azzal foglalatoskodik, hogy az ellátottak megkapják az ebédjüket.

Az ellátottak zene-terápiában is részt vesznek. A zenei fejlesztést biztosító pedagógus hetente egy alkalommal tart csoportfoglalkozást. Zenei fejlesztő órákat, ritmusgyakorlatokat, ének-zene órákat is tart. Azokhoz is eljuttatja a zene élményét, akik az állapotuk miatt a foglalkozáson nem tudnak részt venni: szintetizátoron nyugtató zenét játszik számukra az ágyuk mellett. A látogatócsoport tagjai megtapasztalták, hogy ilyenkor többek arcán tükröződik pozitív reakció, van, aki ütemre mozogni próbál.

Az egyéni fejlesztésekre többnyire a délután folyamán kerül sor. A gyermekek egyéni fejlesztését igyekeznek mindig ugyanabban a szobában, az általuk ismert környezetben végezni. A rendelkezésre álló hely szűkösége miatt ez nem mindig megoldható.

Az egyik gondozónő elmondása szerint a gyerekek nagyon igénylik a foglalkozást, és a létszámbeli hiány miatt az igényhez képest kevesebb foglalkoztatásra van lehetőség.

Az Intézményben élő gyermekek állapotukból adódóan gyakorlatilag teljes napközbeni foglalkoztatást igényelnek. Annak ellenére, hogy az Intézmény eleget tesz az SzCsM rendelet 2. számú mellékletében előírt létszámnormáknak, továbbá, hogy a fejlesztésben a KLIK alkalmazottai is részt vesznek, a meglévő ápoló-gondozói és fejlesztő pedagógusi létszám mellett nem tudnak a kellő időtartamban foglalkozni a gyermekekkel, ami az Alaptörvény XVI. cikkében garantált, a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemből és gondoskodásból fűződő jogukkal összefüggő visszásságot okoz.

Az Intézménynek 12 ellátott részvételével színeként zenekara van, akik hetente két alkalommal próbákat tartanak. A látogatócsoport otlétekor a bolyi Erzsébet Vigadóban tartandó karácsonyi fellépésükre készültek.

Havonta egy alkalommal a bolyi Szent Vendel Kápolnába látogathatnak el az ellátottak.

A lakóotthonokban élők, és néhány, az Intézményben lakó ellátott részvételével a műhelyben napközbeni (8 és 16 óra között tartó) kézműves foglalkozások zajlanak. A szövés, fonás, hímzés, gyöngyfűzés, varrás és agyagozás során készített portékákat az adventi vásáron értékesítik, és a befolyt pénzen újabb alapanyagot vásárolnak. A látogatócsoport tapasztalata az volt, hogy az ellátottak nagyon lelkesen vettek részt ezekben a tevékenységekben.

Néhány ellátottat munka-rehabilitáció keretében foglalkoztatnak, ők a takarításban, a park gondozásában, a mosodai tevékenységben vesznek részt. A látogatócsoport tagjai is látták, hogy a dolgozó ellátottak tiszta ruhákat hoztak a gyermekek részére, és azt gondosan a helyükre pakolták.

Azok a felnőtt ellátottak, akik nem tudnak dolgozni, és a foglalkozásokon sem tudnak részt venni, egész nap a szobájukban ülnek az ágyukon, és tétlenül várják az idő múlását. *Az ellátottak e csoportjának létlensége az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltóságához fűződő joggal összefüggő visszásságot okoz.*

2.8 Korlátozó intézkedések

A látogatócsoport megérkezésekor egy ellátott, aki éjszakánként nyugtalan volt, szorongott, és az orrát sebesre csipkedte, korlátozó intézkedés alatt állt. Mindkét csuklóját és bokáját rögzíteni kellett éjszakára a sebgyógyulás elősegítése érdekében. A korlátozó intézkedés elrendelésére vonatkozó adatlapot az Intézmény munkatársai kitöltötték. Az adatlapok tanúsága szerint ez az ellátott ugyanilyen okból, 2016 szeptemberében – néhány nap megszakítással – 8 éjszaka folyamán csuklójánál és bokájánál rögzítve volt. A rögzítést reggel feloldották.

A korlátozó intézkedés alkalmazása és dokumentálása kapcsán ebben a konkrét esetben a látogatócsoport nem észlelt visszásságot. Felbívom a figyelmet arra, hogy a korlátozó intézkedés feloldásának időpontja 3 adatlapon nem került kitöltésre, ezt minden esetben be kell írni a rögzítés feloldásakor.

A Korlátozó intézkedések alkalmazásának szabályzatát („Szabályzat”) 2016. november 1-jén újították meg. A szabályzat rögzíti a korlátozó intézkedés elrendelésének feltételeit és lehetséges időtartamát, a vonatkozó eljárásrendet, a tájékoztatásra vonatkozó kötelezettséget, és a jogorvoslat lehetőségét.

A Szabályzat a hatályos jogszabályi rendelkezésekkel összevetve az alábbi pontokban aggályos:

A dokumentum a veszélyeztető és korlátozó veszélyeztető magatartás definiálásakor a korábbi törvényi fogalomhasználattal él. A fogalmakat az Eütv. 188. § b) és c) pontjának figyelembe vételével pontosítani kell.

A Szocvt. a 94/G. § (3) bekezdése szerint az intézmény orvosa a korlátozó intézkedés alkalmazásáról tájékoztatja az intézmény vezetőjét. Az intézményvezető feladata az intézkedéshez szükséges feltételek, illetve szükség esetén a többi ellátott védelmének biztosítása. A korlátozásról az intézményvezető haladéktalanul köteles tájékoztatni a törvényes képviselőt és az ellátottjogi képviselőt. A Szocvt. e rendelkezésével nincs összhangban a Szabályzat azon pontja, amely szerint az intézményvezető a korlátozó intézkedés feloldását követő 48 órán belül az adatlap megküldésével köteles tájékoztatni az ellátottjogi képviselőt a korlátozó intézkedés, eljárás tényéről, továbbá az intézmény vezetője az ellátott törvényes képviselőjét halaszthatatlan esetben a végrehajtás alatt vagy azt követően 3 napon belül tájékoztatja a korlátozó intézkedés elrendeléséről és formájáról. Az ellátottjogi képviselőt és a törvényes képviselőt haladéktalanul tájékoztatni kell.

A korlátozó intézkedés konkrét maximális időtartamát az SzCsM rendelet 101/A. § (2) bekezdésének b) pontja értelmében valamennyi korlátozó intézkedési forma, így a kémiai vagy biológiai korlátozás (gyógyszer belegezés nélkül történő alkalmazása) esetére is rögzíteni kell.

2.9. Kapcsolattartás, látogató fogadása

A személyzet elmondása szerint az ellátottakhoz ritkán érkezik látogató, mindössze néhány olyan ellátott van, akihez kétheti vagy havi rendszerességgel a hozzátartozója eljön. A látogatócsoport két tagja is tapasztalta azonban, hogy a látogatáskor éppen ott lévő nagyszülők, illetve egy nagymama milyen odaadó módon foglalkozott az Intézményben élő unokájával. Ők 3 naponta, illetve minden héten látogatják a helyváltoztatásra nem képes gyermekeket, és próbálnak velük valamilyen formában kommunikálni. Egy a közelmúltban bekerült fiatalembert is rendszeresen látogat az édesanyja. Alkalmanként egy-egy sétára a városba is kiviszik a szülők gyermekeiket, erre vonatkozóan nincs korlátozás.

A családtagokkal telefonon történő kapcsolattartásra van lehetőség, az Intézmény telefonját lehet használni hívások fogadására, vagy akár kezdeményezésére is.

Néhány ellátottnak van mobiltelefonja, ezt maguknál tarthatják, használhatják. Internet hozzáférés nem biztosított az Intézményben az ellátottak számára, elvértve akadt olyan ellátott, akinek saját internet-előfizetése volt.

A gondnokkal való kapcsolattartás sem rendszeres, az egyik ellátott úgy nyilatkozott, hogy névnapkor, születésnapkor, húsvétkor és karácsonykor szokott jelentkezni a gondnoka.

Az ellátottaknak az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított, kapcsolattartáshoz fűződő jogokkal kapcsolatos visszásságot okoz, hogy a gondnokaik nem látogatják őket rendszeresen.

2.10. Párkapcsolat, fogamzásgátlás, családalapítás

A kapcsolatban élő ellátottak részére szexuális felvilágosítást tartanak, és megbeszélnek velük a fogamzásgátlást. A fogamzásgátlás nem kötelező, de az ellátottak általában élnek vele. A női ellátottakat párkapcsolat létesítése előtt az Intézmény valamelyik munkatársa elkíséri nőgyógyászhoz, ahol fogamzásgátló injekciót kapnak. Az egyik ellátott elmondta, nem tudta, hogy tabletta formájában is szedhető gyógyszer, erről nem tájékoztatták. Annak tudatában volt, hogy így nem eshet teherbe, és úgy nyilatkozott, hogy egyelőre nem szeretne gyereket.

A fogamzásgátlás alkalmazása kapcsán a látogatócsoport alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

Az Intézményben nem volt olyan szoba, ahol házaspár élt.

Intimszobaként az egyik négyágyas szoba lett kijelölve oly módon, hogy az éjjel ott alvó ellátottak nappalra elpakolják a holmijukat, mert a helyiség intimszobaként működik. Az intimszobát 3 pár használja (két pár az Intézményből, és egy Intézményben lakó, akinek a párja lakóotthonban él). A szoba kulcsát a személyzettől kell elkérni, ekkor tiszta ágyneműt is kapnak.

A személyzet megerősítette, hogy az ellátottak sokszor a többágyas szobában, egymás előtt végeznek önkielégítést, aminek egy alkalommal a látogatócsoport egyik tagja is tanúja volt.

Az intimszoba olyan kialakítása, hogy a helyiség éjjel az ellátottak lakószobájaként, nappal pedig intimszobaként funkcionál, az ott lakók számára nem tudja biztosítani az állandóságot, intimszférájukat sérti, és a partnerek együttlétére sem biztosít nyugodt légkört. Az intimszoba hiánya, vagy nem megfelelő módon történő működtetése az ellátottaknak az Alaptörvény II. cikkében rögzített emberi méltósághoz fűződő jogával, az Alaptörvény VI. cikkében rögzített, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogával, valamint a III. cikk (1) bekezdése szerinti megalázó bánásmód tilalmával összefüggő visszásságot okoz.

Az egyik lakóotthonban élő férfi, aki több éve párkapcsolatban él az Intézményben lakó barátnőjével, elmondása szerint szeretne vele közös lakásban élni, ezt esetleg említi majd a gondnokának. Egy másik – korábban lakóotthonban élt ellátott – arra a kérdésre, hogy szeretne-e önállóbb életet élni, azt kérdezte, hogy a munkáltatók elfogadják-e a fogyatékossgal élő embereket, mert ő úgy hallotta, hogy nem. Több, az Intézményben élő ellátottnak az volt a vágya, hogy lakóotthonba kerülhessen.

A CRPD 19. cikke¹⁰ szerint a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt. E rendelkezéssel összhangban, törekedni kell arra, hogy a lakók minden segítséget megkapjanak ahhoz, hogy a lakóotthonban éljenek, vagy beilleszkedjenek a társadalomba.

2.11. Érdekképviselet, panaszmechanizmus

Az ellátottjogi képviselő kiletéről nem tudtak az erről megkérdezett ellátottak. A faliújságot, amelyen az ellátottjogi képviselő elérhetősége lett volna olvasható, egy paraván takarta.

¹⁰ CRPD 19. cikk **Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás**

Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez és másokkal egyenlő szabad döntéshez való jogát; minden szükséges és hatékony intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek teljes mértékben élvezhessék e jogaikat és a teljes közösségi befogadást és részvételt, beleértve a következők biztosítását:

a) a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük van lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és nem kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni;

b) a fogyatékossgal élő személyek számára hozzáférési lehetőséget biztosítanak többféle otthoni, intézményi és egyéb közösségi támogató szolgálathoz, beleértve azt a személyes segítséget, mely a közösségben éléshez és a közösségbe történő beilleszkedéshez, valamint a közösségtől való elszigetelődés és kirekesztődés megelőzése céljából szükséges;

c) a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek a fogyatékossgal élő személyek számára is, és igényeikhez igazítottak.

Az egyik ellátott attól félt, hogy hátrányt szenvedne esetleg, ha valamilyen panasszal élne. Internet elérhetőséggel nem rendelkezik, és mivel a postára nem tud elmenni, meg kellene kérnie valakit, hogy a levelét eljuttassa az érintett szervhez.

Panaszláda nem volt kihelyezve az Intézményben.

A rossz bánásmódok megelőzésének, illetve megszüntetésének egyik leghatékonyabb eszköze, ha az intézmény személyzete az ellátott személyek elhelyezéssel, illetve bánásmóddal kapcsolatos sérelmeiről a lehető legrövidebb időn belül értesül, azokat ésszerű időn belül kivizsgálja, és az orvoslásuk érdekében szükséges intézkedéseket haladéktalanul megteszi. Különösen biztosítani kell az anonim panaszok előterjesztésének lehetőségét. Az anonim panaszjétel lehetőségének hiánya az ellátottaknak az Alaptörvény XXV. cikkében megfogalmazott, panaszjételhez fűződő jogával összefüggő visszásságot valósít meg.

A panaszmechanizmus csatornáinak biztosítása mellett az ellátottakban tudatosítani kell, hogy a körülményeikkel kapcsolatos kívánságaikat megfogalmazhatják, az őket ért negatív hatásokkal kapcsolatban panasszal élhetnek annak érdekében, hogy azok orvoslása útján a környezetük jobbá váljék.

Az Érdekképviselői Fórum tagjait az ellátottak köréből választott négy személy, az ellátottak hozzátartozói ill. törvényes képviselői közül választott egy személy, az Intézmény dolgozóinak képviselőjében egy választott személy, és az Intézményt fenntartó szervezet képviselőjében kijelölés alapján egy személy alkotja. Az Érdekképviselői Fórum üléseit évente egyszer kötelező összehívni, de panasz vagy aktuális téma esetén, kezdeményezésre, az elnök döntése alapján bármikor összehívható.

Az Érdekképviselői Fórum 2015-ben két ülést tartott, június 16-án és október 6-án. Az ülésekről készült jegyzőkönyvek tanúsága szerint a fórum az Intézményben tervezett átalakítással (lakóterek és hálóterek átcsoportosítása, személyi változások) kapcsolatban tájékoztatta a résztvevőket.

Felhívom a figyelmet, hogy az Érdekképviselői Fórum üléseinek napirendjére a szervezeti és működési szabályzatban megjelölt más, az ellátottak érdekvédelméhez közvetlenül kapcsolódó témákat is ki kell tűzni, így az Intézményben élők panaszainak megtárgyalását. Az ülésekre az ellátottjogi képviselőt is meg kell hívni, és számára az ellátottakat érintő gondozási- és ápolási problémákat tolmácsolni kell.

3. Összefoglalás

Az Intézmény nagyszámú értelmi és halmozottan sérült személy, közöttük sok gyermek, élethosszig tartó gondozását biztosítja. Számos ellátott csak helyzetváltoztatásra képes, sokan nem tudnak önállóan étkezni, legtöbbjük inkontinencia termékeket használ.

Mind a személyzet elmondása, mind a látogatócsoport tapasztalata alapján az ellátottak igénylik a személyes való foglalkozást. A zene, az őket körülvevő gondoskodás, az ápolók figyelme, mind nélkülözhetetlen része az életüknek. Mivel állapotukból adódóan a rendszeres önálló mozgás nem tud része lenni az életüknek, arra is rá vannak utalva, hogy a mozgásterapeuták napi rendszerességgel foglalkozzanak velük.

Az Intézmény a jogszabályban előírt kötelező alkalmazotti létszámnormák betartása, és a KLIK által fenntartott fejlesztő iskola mellett sem tud az ellátottak számára olyan rendszerességgel foglalkozást biztosítani, ami a halmozott fogyatékossgal élő gyermekek számára fejlődést, a felnőtteknek az egészséges életvitel fenntartását, figyelmük többirányú lekötését jelenthetné. A mozgásterapeuták és a foglalkozás-szervezők száma nem éri el a jogszabályban ajánlott létszámot. Az Intézménynek nincs saját orvosa, és a szakszemélyzet tekintetében is létszámiánnyal küzd. Az ellátottak száma és állapota a velük foglalkozó személyzet létszámának jelentős mértékű növelését, új státuszok biztosítását is indokolja.

Az Intézmény szakmai programjában is idézett, az emberi méltóság tiszteletén alapuló, az egyén szükségleteire irányuló tevékenység így tud majd megvalósulni.

Problémát jelent az Intézményben a túlszűfolttság. A 9-10 vagy még több ágyas szobák, illetve a kisebb szobákban egymás közvetlen közelségében elhelyezett ágyak nem alkalmasak arra, hogy az ellátottak a saját életterüket kialakíthassák. Mindezek mellett fel kell kelteni az ellátottak

érdeklődését és igényét aziránt, hogy személyes tárgyaik, fényképeik legyenek, és azokhoz kötődjenek, a szűkebb környezetükben, polcaikon elhelyezzék.

Az ellátottak érdeklődését abban a tekintetben is fel lehet kelteni, hogy tágabb környezetükre vonatkozóan nyitottak legyenek, és választójogukkal erre vonatkozó külön kérelem nélkül is élni tudjanak, a mozgó urna útján szavazzanak.

Az ellátottak életének kiteljesedéséhez az intimszférájukat is tiszteletben kell tartani. Ehhez meg kell teremteni a kastélyépületben is a megfelelő körülményeket ahhoz, hogy a látogatóikkal meghittent együtt tudjanak lenni. A partnerkapcsolatokban élő ellátottak örömteli szexuális életének az is feltétele, hogy ehhez az Intézmény arra alkalmas intimszobát biztosítson.

Az ellátottak számára az Intézmény jelenti az élet kizárólagos színterét, ami indokolja, hogy a környezetük kialakításakor az ő javaslataikat is figyelembe vegyék. Ösztönözní kell őket arra, hogy az életkörülményeik jobbá tételére vonatkozó javaslataikat megosszák az ellátottjogi képviselövel, és az Intézmény vezetöségével.

4. Intézkedéseim

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) és 32. § (1) bekezdése alapján felkérem

az Intézmény vezetöjét, hogy

1. a cselekvöképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személyt vagy cselekvöképtelen kiskorút az Intézménybe történő felvételekor minden esetben hallgassa meg, és ennek dokumentálását csatolja az ellátási szerződéshez;
2. amennyiben az ellátott járóképes és kommunikációra képes, minden esetben tegye lehetővé, hogy a gondokság alá helyezésre, vagy a gondnokság felülvizsgálatára, megszüntetésére vonatkozó bírósági eljárás tárgyalásán részt tudjon venni, és a bíró őt meghallgathassa;
3. a választások vagy népszavazás idején mozgóurna igénybe vételével biztosítsa a lehetőséget a szavazat leadására azoknak az ellátottaknak, akik a választójogukkal élni szeretnének;
4. az Intézmény egész területén biztosítsa a tisztaságot és a rendszeres szellöztetést;
5. alakítson ki a látogatók fogadására alkalmas helyiséget a kastélyépületben is;
6. az ellátottak közvetlen környezetét tegye személyesebbé, a gondozók segítségével biztassa a lakókat arra, hogy olyan tárgyakat helyezzenek el a polcaikon, amelyek otthonossá teszi a közvetlen környezetüket;
7. az állandó orvosi státusz betöltésére írjon ki pályázatot és tegyen meg mindent annak érdekében, hogy az állást arra alkalmas jelölt betölthesse;
8. lehetőség szerint gondoskodjon arról, hogy a személyzet körében férfi ápolók is legyenek megfelelő létszámban;
9. nagyobb létszámban alkalmazzon mozgásterapeutát és fejlesztő pedagógust, amennyiben ez lehetséges;
10. lehetőség szerint gondoskodjon arról, hogy azoknak az ellátottaknak is legyen elfoglaltságuk, akik a munkavégzésben vagy foglalkoztatásban nem tudnak részt venni;

11. a Korlátozó intézkedések alkalmazásának szabályzatában a veszélyeztető magatartás és a közvetlen veszélyeztető magatartás fogalmát az Eütv. 2015. július 1-jétől hatályos 188. § b) és c) pontja szerint definiálja, az ellátottjogi képviselő és a törvényes képviselő haladéktalan értesítését írja elő, és valamennyi korlátozó intézkedési forma esetében rögzítse a maximális időtartamot;
12. helyezzen ki az Intézményben panaszládát jól látható helyre, az ellátottjogi képviselő elérhetőségére vonatkozóan a faliújságra tett információ mindig látható, olvasható legyen;
13. vegye fel az ellátottak gondnokaival a kapcsolatot és kérje őket a rendszeres kapcsolattartásra;
14. gondoskodjon arról, hogy az ellátottjogi képviselő az Érdekképviseleti Fórum ülésének időpontjáról minden esetben kapjon értesítést;
15. alakítson ki az Intézményben arra alkalmas, és kizárólagosan erre a célra működtetett intimszobát.

a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját, hogy

16. a szobák kialakítását oly módon tervezze meg, hogy a jogszabályban előírt, egy személyre számolt 6 m² lakóterület minden ellátott számára biztosított legyen;
17. dolgozzanak ki intézkedési tervet arra vonatkozóan, hogy az önálló életvitelre képes, esetleg családalapítást is tervező ellátottakat hogyan tudják támogatni, és számukra a társadalomba történő beilleszkedést, vagy az Intézményből a lakóotthonba költözést biztosítani;
18. támogassa az egyes intézmények kezdeményezéseit és részvételét az intézményi férőhely-kiváltási stratégiában.

az Integrált Jogvédelmi Szolgálatot,

gondoskodjon arról, hogy az illetékes ellátottjogi képviselő

19. évente legalább egy alkalommal vegyen részt az Érdekképviseleti Fórum ülésén;
20. az Intézménybe történő látogatása alkalmával biztassa az ellátottakat arra, hogy vágyaikat és kívánságaikat a saját igényeik szerint és a környezetük jobbra tétele érdekében megfogalmazzák;
21. lehetőség szerint próbáljon gondoskodni arról, hogy az ellátottak által megfogalmazott igények megvalósulhassanak.

II. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 37. §-a alapján felkérem

az emberi erőforrások miniszterét,

1. fontolja meg azt, hogy az 1/2000 (I. 7.) SzCsM rendelet 2. számú mellékletében előírt, a személyes gondoskodás formái közül a bentlakást nyújtó ápoló, gondozó otthonokra vonatkozóan a mozgásterapeuták és foglalkoztatás-szervezők tekintetében írt létszámnorma ne csak ajánlott, hanem kötelező jellegű legyen;

2. hívja fel a Kormányhivatalok figyelmét arra, hogy a gyámhatóság jogkörébe tartozó ügyek intézése során a szociális bentlakásos intézményben élő 18. életévüket betöltött ellátottak esetében a gondnokság alá helyezési eljárás során tájékoztassák a feleket arról, hogy azon ügycsoportok tekintetében, amelyek esetén a cselekvőképesség korlátozása nem indokolt, kérelemre lehetőség van támogató kirendelésére;
3. fontolja meg az SzCsM rendelet 101/A § (7) bekezdésének módosítását – a Szocvtv. 94/G § (3) bekezdésével összhangban – olyan tartalommal, hogy a korlátozó intézkedés elrendeléséről és formájáról, valamint feloldásáról a törvényes képviselőt minden esetben *haladéktalanul* tájékoztatni kell.

Budapest, 2017. *augusztus 3.*

Székely László

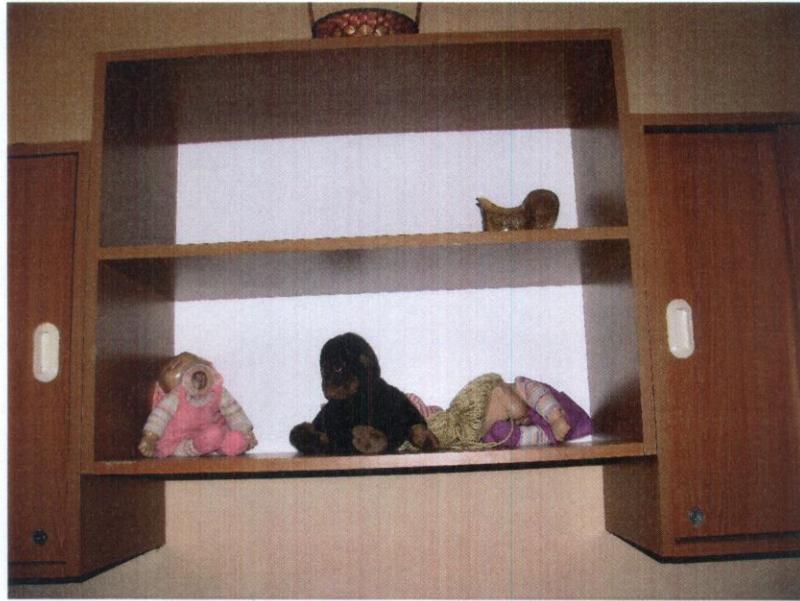
Melléklet

1. számú kép: Zsúfoltság nagy szobában

2. számú kép: Zsúfoltság kisebb szobában

3. számú kép: A letört fejű baba a polcon

4. számú kép: Sivár polcok az ágyak környezetében

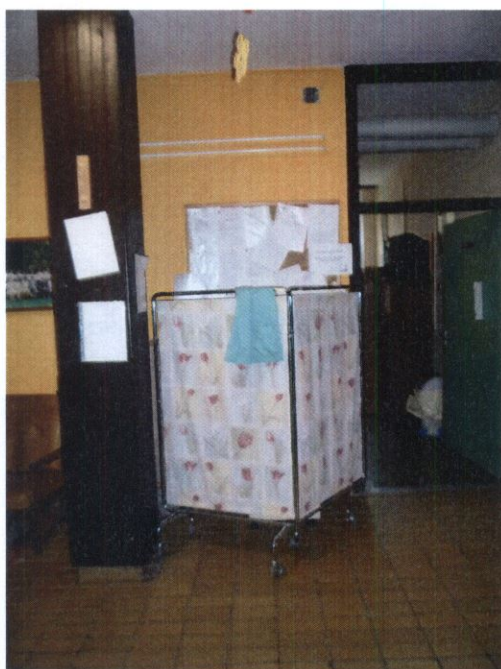
5. számú kép: Folyosón

6. számú kép: Foglalkoztató helyiség

7. számú kép: Pókháló a sarokban

8. számú kép: Faliújság a paraván takarásában

9. számú kép: Órarend

10. számú kép: Kerámiaműhely

